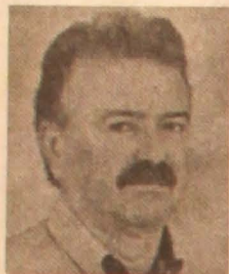

ΑΡΕΙΜΑΝΙΟΙ ΒΛΑΧΟΙ (5)

**Γράφει ο
Γιάννης
Τσιαμήτρος
εκπ/κός-
χοροδιδάσκαλος**

Είχαμε μείνει στο προηγούμενο σημειώμα μας στην συμβολή των Βλάχων στην ελληνική επανάσταση και συνεχίζουμε. Αυτοί σηκώθηκαν πρώτοι όταν σήμανε Εθνεγερσία. Αυτοί έτρεξαν στο πλευρό του Αλεξάνδρου Υψηλάντη από τη Μακεδονία στις ηγεμονίες, όπου τη Μονή του Σέκου υπερασπίστηκαν άχρι θανάτου οι Βλάχοι στρατηγού του Πρίγκιπος εθνομάρτυρες Γεωργάκης Ολύμπιος από το Βλαχολίβαδο και Γιάννης Φαρμάκης από το Μπλάτσι.

Με αυτά τα δεδομένα οι Βλάχοι εγκατέστησαν, έθεσαν υπό τον έλεγχό τους, ένα απέραντο δίκτυο οικονομίας που, μετά τον 16ο αιώνα, θα λειτουργήσει μέχρι την αυγή του 20ού αιώνα από την Οδησό μέχρι τη Βιέννη. Στα κοπάδια τους παρήγαγαν την πρώτη ύλη (γάλα, μαλλί και δέρματα), την οποία οι άοκνες γυναίκες τους επεξεργάζονταν επί τόπου διασφαλίζοντας την προστιθέμενη αξία (τυροκομικά, υφαντά, σκουτιά, κάπες, ρούχα και μαλακά δέρματα). Στα κοπάδια τους εξέτρεφαν, επίσης, χιλιάδες γερά άλογα και μουλάρια που αρχικά αποτελούσαν τα μεταγωγικά του αυτοκρατορικού στρατεύματος από τον 6ο κιόλας αιώνα όπως αναφέρει ανωτέρω ο Θεοφάνης. Αυτοί σχημάτισαν τα επιβλητικά караβάνια που επί μακρούς αιώνες διέσχιζαν όλα τα Βαλκάνια ενώνοντας εμπορικά την Ανατολή με τη Δύση. Αυτοί, τέλος, φύλαγαν τις βασιλικές οδούς και τα περάσματα.

Ακολουθούσαν κυρίως την αρχαία Εγνατία Οδό μέχρι το Δυρράχιο. Υπό τους Οθωμανούς την παράλλαξαν βορειότερα, ώστε να καταλήγει στην αυτόνομη λατινόφωνη Δημοκρατία της Ραγούζας, το μοναδικό ελεύθερο λιμάνι της Ανατολής προς τη Βενετία.

Στον κόμβο της παραλλαγής αυτής ανέπτυξαν, κοντά στην Κορυτσά, την ονομαστή Μοσχόπολη. Με βλαχόφωνο πληθυσμό 40.000 έως 60.000 ψυχών ήταν ένα από τα μεγαλύτερα εμπορικά και παραγωγικά κέντρα των Βαλκανίων. Καλλιέργησε τα Ελληνικά Γράμματα, ίδρυσε τη Νέα Ακαδημία και εγκατέστησε το πρώτο ελληνικό τυπογραφείο μετά το Πατριαρχείο. Διατηρούσε, επίσης, ιδιόκτητο εμπορικό στόλο στην Αδριατική. Την κατέστρεψαν Τουρκαλβανοί ληστές την ίδια χρονική στιγμή που ο Ναπολέων κατέλυε την Γαληνοτάτη Δημοκρατία της Βενετίας.

Εντωμεταξύ, προσαρμοζόμενοι στις νέες διεθνείς ισορροπίες Δυνάμεων, είχαν οδηγήσει έναν βορειότερο κλάδο της Εγνατίας στον περίφημο Ζέμονα, στο Ζεϊμούν της Σερβίας και Σεμλίνο της ελληνικής παράδοσης, μέσω του οποίου εμπορεύονταν οι Αυτοκρατορίες των Οθωμανών και των Αψβούργων. Εκεί, τέλη του 18ου αιώνα ίδρυσαν κοινότητα που έφερε τον χαρακτηριστικό τίτλο Κοινοτήτων των Ρωμαίων Μακεδονοβλάχων. Χρηματοδότης είναι ο βαρώνος Γεώργιος φον Σπίρτας, από την Κλεισούρα. Ήλεγχαν όλη τη μεθοριακή περιοχή, γνωστή ως Πόλεις του Σρεμ, όπου καταγράφονται οικογένειες από τις βλαχόφωνες εστίες της Μακεδονίας¹:

Από την απογραφή των πόλεων του Σρεμ είναι γνωστό ότι, γύρω στο 1770, ζούσαν εκεί 29 οικογένειες από τη Μοσχόπολη, 20 από την Κατράντισα, 11 από το Μπλάτσι, 5 από τη Βέροια, 1 από την Καστοριά και 1 από τη Νάουσα.

Αφού είχαν ανθίσει στη Βενετία, επικρατούσαν στη Ριέκα και στη Τερνέστη, κυριάρχησαν στη Βούδα, την Πέστη και τη Βιέννη, όπου έκτισαν μνημειώδεις ελληνικούς ναούς και θεόρατα караβάν σαράι για τα караβάνια τους, ανέπτυξαν ισχυρότατες επιχειρήσεις, έγιναν μεγάλοι τραπεζίτες, βαρώνοι και μυστικοσύμβουλοι του Αυτοκράτορος. Εκεί οι Σιατιστείς αδελφοί Μαρκίδες Πούλιου εξέδωσαν την πρώτη ελληνική εφημερίδα και τύπωσαν μυστικά όλα τα έργα του δικού τους Ρήγα.

Στην Πέστη οι Έλληνες δεν ανέχονται πια να εκκλησιάζονται στη σερβική εκκλησία και ζητούν άδεια να κτίσουν δική τους. Ιδού τι συμβαίνει²:

Υπογράφουν 300 ελληνικές οικογένειες εξών τα 2/3 Μακεδονοβλαχοί. Οι 177 οικογένειες κατάνονται από τη Μοσχόπολη. Ο έρανος για τον ναό απέδωσε 32.454 χρυσά φλωριά. Τα 26.000 έδωσαν Μοσχοπολίτες: 40.000 χρυσά φράγκα ο Αλέξανδρος Λέπυρος, 2.000 χρυσά φλωριά ο Ναούμ Μέσκα και ο Γεώργιος Χριστοδούλου.

Ο μεγαλοπρεπής ελληνικός ναός της Πέστης εγκαινιάζεται το 1770 και αφιερώνεται στην Κοίμηση της Θεοτόκου. Την ίδια εποχή οι Ρωμαιο Μακεδονοβλαχοί στη σερβική πόλη Στάμπας συντηρούν τέσσερα ελληνικά σχολεία: αρρεναγωγείο, παρθεναγωγείο, γυμνάσιο και επαγγελματική σχολή. Ευημερούν στο Βελιγράδι και βοηθούν αποφασιστικά τους Σέρβους.

Κέντρο όλων των ενεργειών, της πολιτικής ισχύος και του πλούτου τους παραμένει η Βιέννη, όπου Μαικήνας της Κλασικής Μουσικής της και δημιουργός της νέας αυτοκρατορικής πόλης αναδεικνύεται ο βαρώνος Νικόλαος Δούμπας, γιος του τραπεζίτη βαρώνου Στέργιου Δούμπας από το Μπλάτσι. Ο τραπεζίτης βαρώνος Σίμων Σίνας από την Μοσχόπολη ελέγχει την ποταμοπλοία του Δουνάβεως, τους σιδηροδρόμους της Ουγγαρίας και απέραντα κτήματα εκτεινόμενα σε τρία Κράτη, ενώ πρώτη φορά ενώνει με μεγαλειώδη γέφυρα τη Βούδα με την Πέστη. Θα είναι οι Μεγάλοι Εθνικοί Ευεργέτες.

Ο εκπαιδευτικός Θ. Νάτσινας την επισκέπτεται το 1933 οπότε βρίσκει άθικτο ακόμη, μα αδειανό, το караβάν σαράι των Βλάχων μεγαλεμπόρων και το περιγράφει³:

Αι τέσσαρες πλευραί της μεγάλης αυλής κλείονται από τας 23 αποθήκας εις τας οποίας αποθήκευον εμπορεύματα οι μεγάλοι Μακεδονικοί οίκοι Δούμπας, Σκούρη, Δούκα, Τόρνα, Σπίρτα, Ντίρα, Γόρα, Κάπρα, Μανούση, Χρηστομάνου, Ανδράση, Τσίτσινα, Τσότα, Οικονόμου, Χερτούρα, Δήμητσα και πολλοί άλλοι.

Στο εμβληματικό επιστημονικό σύγγραμμά του Ο Τσιντσαρίμα που εξέδωσε το 1937 στη σερβική γλώσσα ο Ντούσαν Πόποβιτς, καθηγητής της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο του Βελιγραδίου, καταγράφει τη δράση των Βλάχων στη Γιουγκοσλαβία, στις άλλες βαλκανικές χώρες, πλην της κοιτίδας τους Ελλάδος, και στην Αυτοκρατορία των Αψβούργων από τον 18ο αιώνα μέχρι και τις αρχές του 20ού αιώνα. Το έργο του, στο οποίο αναφέρονται δεκάδες συγγραφείς –πολλοί χωρίς να γνωρίζουν τη Σερβική– κυκλοφορεί μεταφρασμένο στην Ελληνική για πρώτη φορά η Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών το 2010 από τις εκδόσεις Ι. Ρέκος.

Ο Πόποβιτς περιγράφει τους Βλάχους ως εξής:

Για τους Τσιντσαρούς έχει παρατηρηθεί από παλαιά ότι εμφανίζονταν περισσότερο Έλληνες από τους γεννημένους Έλληνες (...)

Κρατούν όλο το εμπόριο, εισαγωγικό και εξαγωγικό. Την εποχή εκείνη αποτελούν σημαντικό παράγοντα στην κοινωνία του Βελιγραδίου. Οι πασάδες του Βελιγραδίου δανείζονταν χρήματα από αυτούς (...)

Στην εποχή τους μπορούμε να πούμε ότι επηρέασαν αποφασιστικά στη δημιουργία και στην εξέλιξη της σύγχρονης αστικής ζωής (...)

Δεν υπάρχει ούτε μία εθνική ομάδα στα Βαλκάνια που να μη την ευεργέτησαν και μάλιστα πολύ (...)

Οι Τσιντσαροί ήσαν οι κύριοι αρχιτέκτονες της ενιαίας βαλκανικής κουλτούρας: της υλικής, της πνευματικής, της ηθικής.

Στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου ακμάζει ο ελληνισμός και ανάμεσα στους επιφανέστους Έλληνες προεξέχουν από το 1805 οι βλαχόφωνοι, οπότε αναγνωρίζεται από την Πύλη αυτόνομος Χεδίβης (Αντιβασιλεύς) της Αιγύπτου ο Μωχάμετ Άλυ, ο οποίος εμπιστεύεται ιδιαίτερα τους Βλάχους. Έτσι ανεβάζει Πατριάρχη Αλεξανδρείας τον Ιερόθεο από τον Κλεινοβό του Ασπροπόταμου. Αναθέτει τη διαχείριση των απέραντων κτημάτων του και τη ναυσιπλοία του Νείλου στον Μετσοβίτη Μιχαήλ Τσίτσινα, που μαζί με τον ανεψιό του Νικόλαο Στουρνάρα δημιουργούν πελώριο εμπορικό οίκο στη Μεσόγειο με έδρα το Λιβόρνο. Οι Μετσοβίτες αδελφοί Αυγέρης και Γεώργιος Αβέρωφ ελέγχουν το ολιγοπωλιακό εισαγωγικό εμπόριο σίτου από τη Ρωσία και ο Μίχας εφένδης Τσίρλης από το Νυμφαίον ασκεί την προνομιακή συγκομιδή και εμπορία βάμβακος. Όλοι τους αναδεικνύονται Μεγάλοι Εθνικοί Ευεργέτες. Κοντά τους προσέρχονται και ακμάζουν οι ανόστρι –οι δικοί μας– συγγενείς, συγχωριανοί κι άλλοι ομόγλωσσοι λατινόφωνοι.

1 Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, τ. ΙΑ', σ. 236.

2 Ίωακείμ Μαρτινιανού, Η Μοσχόπολις, σ. 139.

3 Θ. Νάτσινας, Οι Μακεδόνες πραγματευτάδες εις τας χώρας της Αυστρίας και Ουγγαρίας, 1934.

(πηγή: Ιστοσελίδα Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών Ν. Μέρτζος)